

MA Amar Pajo

OSNOVNE KARAKTERISTIKE I ULOGA POSTUPKA ZA IZDAVANJE KAZNENOG NALOGA U PRAVNOM SISTEMU BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak: U ovom radu autor analizira proces izdavanja kaznenog naloga, kao posebnog postupka, unutar zakonodavnog okvira Bosne i Hercegovine, s naglaskom na njegovu definiciju, nastanak i primjenu. Cilj je omogućiti dublje razumijevanje ovog značajnog segmenta krivičnog pravosuđa, koji ima za svrhu ubrzanje krivičnog postupka, što doprinosi efikasnost i ekonomičnost pravosudnog sistema u cjelini.

Detaljnou analizom relevantnih zakonskih odredbi nastoje se ispitati ključne karakteristike kaznenog naloga, njegove prednosti i nedostatke, kao i utjecaj na produktivnost i pravičnost krivičnog postupka, kroz osiguranje poštivanja njegovih osnovnih načela, uz istovremeno izostavljanje pojedinih stadija redovnog postupka.

Rad se fokusira na primjenu ovog instituta u praksi, istražujući obim njegove upotrebe i njegov doprinos unapređenju pravosudne efikasnosti, kako bi se potvrdila osnovna teza da kazneni nalog zaista doprinosi bržem i efikasnijem rješavanju krivičnih predmeta. Dok se kroz usporedbu zakonskih odredbi ovog instituta s pravnim sistemima drugih zemalja, nastoje se utvrditi njihove sličnosti i razlike, te kako se najbolje prakse iz drugih sistema mogu primijeniti u kontekstu Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: krivični postupak, skraćeni krivični postupak, kazneni nalog, alternativni postupak, racionalizacija krivičnog postupka.

1. Uvodna razmatranja

U okviru bosanskohercegovačkog zakonodavstva, pored uobičajenog toka krivičnog postupka, pojavljuju se skraćeni krivični postupci, kojim se omogućava izostavljanje pojedinih faza redovnog krivičnog postupka, s ciljem efikasnijeg i bržeg rješavanja određenih krivičnih predmeta.¹ Glavni cilj ovih postupaka je postizanje bržeg i uspješnijeg okončanja postupka, čime se doprinosi većoj ažurnosti sudova, povećava efikasnost i ekonomičnost, te omogućava osumnjičenim, odnosno optuženim osobama pravo na suđenje u razumnom roku, bez odlaganja, odugovlačenja i nesigurnosti u vezi sa trajanjem postupka. Osim toga, izbjegava se nepotrebno dokazivanje činjenica koje nisu sporne, čime se doprinosi racionalizaciji sudskih resursa.

¹ Bubalo, T., *Skraćeni kazneni postupci u hrvatskom zakonodavstvu*, Zbornik radova, Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, OSCE, Beograd, 2012., 262-287, str.264.

Kao jedan od oblika skraćenog krivičnog postupka u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu, pojavljuje se postupak za izdavanje kaznenog naloga, koji predstavlja specifičan oblik krivičnog postupka, primjenljiv u slučajevima krivičnih djela manjeg stepena težine,² a kojim se omogućava izricanje odgovarajuće krivičnopravne sankcije ili mjere, bez potrebe za provođenjem glavnog pretresa. Kazneni nalog, kao pravni institut, predstavlja sudsku odluku koja se donosi u okviru posebnog postupka utemeljenog na prijedlogu tužioca, koji je sadržan u optužnom aktu. Ova odluka odnosi se na izvršitelje određenih krivičnih djela za koja je takav prijedlog opravdan i zakonski dopušten, dok se kazneni nalog, kao instrument ubrzanja krivičnog postupka, može tumačiti kao „ponuda“ tužioca optuženom, koju optuženi ima mogućnost prihvatiti ili odbiti, tako što protiv istog neće uložiti prigovor, na koji način se stvara „prešuti sporazum“ između tužioca i suda s jedne strane, te optuženog s druge strane.³ Tako, ne samo da stranke, već i sud ostvaruju svoje konkretne interese: tužilac lakše i brže dolazi do meritorne (konačne) odluke, sud se oslobađa od potrebe za vođenjem redovnog postupka, dok je optuženi pošteđen neugodnosti i stigmatizacije koja često prati javno suđenje. Kazneni nalog je predviđen u gotovo svim savremenim zakonodavstvima i smatra se najekonomičnijim oblikom skraćenog postupka, dok se osnova za primjenu skraćenih oblika postupanja može pronaći

² Postupak koji je propisan za teška krivična djela i koji predstavlja minimum zakonskih garancija za pravilno i zakonito suđenje pokazuje se kod lakših i manje složenih krivičnih predmeta suvišnim, kao nepotrebno trošenje vremena, truda i sredstava, koji bi mogli biti uloženi u rješavanje složenijih i težih oblika kriminaliteta. Postupak za izdavanje kaznenog naloga, temelji na bitno istim načelima kao i redovni krivični postupak (pored određenih odstupanja, kao što su načela: usmenosti i neposrednosti), a specifičnosti ovog postupka su vidljive u svim fazama - od pokretanja postupka, preko donošenja presude i žalbe na prvostepenu presudu, pa sve do donošenja odluke o toj žalbi.

³ Bubalo, T., Pivić, N., Krivično procesno pravo – Posebni dio, Univerzitet u Zenici, Pravni fakultet, Zenica, 2014. str. 208

u dokumentima Vijeća Evrope⁴ i praksi Evropskog suda za ljudska prava,⁵ u kojima se naglašava potreba za osiguravanjem efikasnog i učinkovitog krivičnog pravosuđa.⁶

Osnovna karakteristika ove procesne ustanove ogleda se u izostavljanju određenih faza redovnog krivičnog postupka, uz istovremeno očuvanje jednakosti u postizanju pravde za žrtvu i pravičnosti prema optuženom, na isti način kao u okviru redovnog krivičnog postupka. S obzirom na to da se kazneni nalog primjenjuje za lakša krivična djela, koja ne zahtijevaju složene istrage i poteškoće u dokazivanju, on je ključan za unapređenje efikasnosti pravosudnog sistema, jer upravo ovaj institut doprinosi većoj pristupačnosti i transparentnosti u postizanju pravde, što je posebno važno u demokratskim pravnim sistemima, u kojima se naglašava važnost brzog i pravičnog suđenja, uz istovremeno osiguranje prava i interesa svih stranaka u postupku. Pored toga, odluka se donosi prije otvaranja glavnog pretresa, a presuda se temelji na dokazima koji su dostavljeni uz optužnicu. U ovom postupku, dokazi se ne iznose neposredno i kontradiktorno u usmenom obliku, što predstavlja odstupanje od osnovnih načela krivičnog postupka, kao što su načela neposrednosti i usmenosti. Ove okolnosti ukazuju na značajnu razliku u postupanju u odnosu na redovni krivični postupak, u kojem stranke u postupku imaju mogućnost izvoditi dokaze u okviru sudske rasprave, omogućujući time pravilno ocjenjivanje svih relevantnih činjenica.⁷

⁴ Tako su u Preporuci Vijeća Evrope R (87) 18, istaknuti brojni problemi s kojim se suočavaju države, a koje se odnose na povećanje broja krivičnih predmeta prosljeđenih sudovima, a posebno onima s lakšim kaznama, te na probleme uzrokovane dužinom krivičnog postupka, činjenica da kašnjenje u rješavanju krivičnih djela dovodi krivično pravo na loš glas i utječe na ispravno provođenje pravde, te činjenica da je potrebno jasnije definirati prioritete u provođenju kriminalističke politike putem raznih oblika krivičnog postupka, pa tako i skraćenih. Shodno navedenom, u istoj se poručuje državama članicama da u okviru svojih ustavnih principa i zakonodavne tradicije, i nacionalnih sistema krivičnog pravosuđa, ugrade sumarne i simplificirane krivične procedure i tako omoguće rasterećenje krivičnog pravosuđa i efikasnosti u otkrivanju i rasvjetljavanju složenih oblika kriminaliteta. Isti zahtjevi, ponovljeni su i u Preporuci Vijeća Evrope o upravljanju krivičnim pravosuđem od 11. septembra 1995. godine (R (95) 12), koja sadrži vrlo korisne upute, državama članicama, kako da usklade svoje pravosudne sisteme u sučeljavanju sa sve većim brojem, učestalih i sve složenijih krivičnih djela. Sve navedeno, također, potiče i praksa Evropskog suda za ljudska prava u Strasbourgu (u daljem tekstu: ESLJP), koji u svojim presudama, naročito onim koje se odnose na dugotrajnost krivičnih postupaka s aspekta prava na pravičan postupak, ističe da je pravično i efikasno pravosuđe, *conditio sine qua non* (uslov bez kojeg se ne može), vladavine prava u jednoj državi.

⁵ U predmetima H. protiv Francuske (broj zahtjeva 10073/82) od 24.10.1989. godine i Stogmuller protiv Austrije (broj zahtjeva 1602/62) od 10.11.1969. godine, ESLJP zaključuje da član 6. EKLJP garantuje svakom pravo na pravično suđenje u razumnom roku. Sud smatra da je svrha ove garancije zaštita svih strana u postupku od nepotrebnih proceduralnih kašnjenja. Ova garancija dalje podvlači važnost donošenja sudskih odluka bez kašnjenja što bi moglo ugroziti djelotvornost i kredibilitet sistema. Značenje zahtjeva za razumnim rokom je, prema tome, garancija da se u okviru razumnog roka i putem sudske odluke okonča nesigurnost u kojoj se neka osoba nalazi u pogledu svog položaja u vezi sa krivičnom optužbom protiv nje. Ovo je jednako u interesu optuženih osoba kao i u interesu pravne sigurnosti.

⁶ Ibid, str. 208 -209.

⁷ Ibid, str. 209

Pored svih svojih prednosti, ipak, ovaj institut ima i određena ograničenja. Kao što je već navedeno, postoje specifična zakonska pravila koja preciziraju vrste krivičnih djela za koja se može predložiti izricanje kaznenog naloga. Ta ograničenja se uglavnom odnose na manje ozbiljna ili lakša krivična djela, kao što su djela s manjim stepenom društvene opasnosti, koja spadaju u nadležnost sudije pojedinca. Budući da su lakša krivična djela najčešća, ova opcija se odnosi upravo na njih, jer se smatra da je održavanje glavnog pretrisa u tim slučajevima suvišno i nepotrebno.⁸

2. Pojam i značaj kaznenog naloga u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu

Početak prve decenije 21. stoljeća u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH), obilježila je radikalna i temeljita reforma krivičnog pravosuđa i zakonodavstva,⁹ koja je trebala poslužiti kao jedna od temeljnih poluga reforme cjelokupnog pravnog sistema u našoj zemlji.¹⁰ Ova reforma uključivala je niz mjera i promjena u cilju poboljšanja efikasnosti pravosudnog sistema, zaštite ljudskih prava i unapređenja vladavine prava. Među najznačajnijim promjenama bilo je stvaranje novih zakonskih okvira, jačanje uloge nezavisnog tužilaštva i sudstva, kao i povećanje odgovornosti i transparentnosti u radu pravosudnih institucija. Sve ove mjere imale su za cilj ojačati povjerenje građana u pravosudni sistem u BiH, koji je u tom periodu bio suočen s brojnim izazovima.

Kako bi se ispunili ciljevi reforme, domaći zakonodavci nastojali su implementirati savremene forme suprotstavljanja kriminalitetu koje su, s jedne strane, imali za cilj ubrzanje krivičnog postupka i pojednostavljenje postupanja u vezi s lakšim i jednostavnijim krivičnim djelima, dok s druge strane, efikasniju zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda, pri čemu su razmatrana i preuzeta pozitivna iskustva drugih država u primjeni ovih instituta.¹¹ Tako reformirano procesno zakonodavstvo, donijelo je nekoliko vrlo važnih novina, koje omogućavaju efikasniju saradnju u postupku odlučivanja, uključivanjem, optuženog i branioca s jedne strane, te sudije i tužioca s druge strane, a sve u cilju pronalaska zajedničkog rješenja u krivičnom predmetu, čime su otvorena vrata skraćenim i pojednostavljenim postupcima, odnosno omogućeno je da na glavni pretrisa izađu samo sporni i složeniji krivični predmeti.¹² Među navedenim postupcima nalaze se priznanje krivnje, pregovaranje o krivnji, te postupak za izdavanje kaznenog naloga.¹³ Svi

⁸ Sijerčić-Čolić, H., *Konsenzualni modeli u novom krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine*, Pravo i Pravda, Sarajevo, 1-2, 2003, str. 84.

⁹ Reforma krivičnog pravosuđa i zakonodavstva u BiH rezultat je djelovanja Paddyja Ashdowna, koji je, koristeći ovlaštenja Visokog predstavnika u BiH, nametnuo ključne zakone i uspostavio institucije poput Suda i Tužilaštva BiH, kao i Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (VSTV). Ashdown je također izvršio izmjene krivičnih zakona na državnom i entitetskim nivoima vlasti, kako bi unaprijedio vladavinu prava i borbu protiv korupcije.

¹⁰ Sijerčić-Čolić, H., *Krivično procesno pravo, Knjiga I Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008, str. 5.

¹¹ Ibid, str. 75.

¹² Simović, N. M., Simović, M. V., Todorović Lj., *Krivični postupak BiH, FBiH, RS, „FINEKS“*, Sarajevo, 2009. str. 15.

¹³ Institut kaznenog naloga već duže vrijeme postoji u pravnim sistemima drugih zemalja (kao što su Njemačka, Francuska, Italija i druge) i pokazao se kao značajno pravno sredstvo za brzo i

ovi postupci imaju za cilj pojednostavljenje krivičnog postupka i smanjenje opterećenja sudova, ali se primjenjuju isključivo u određenim okolnostima i uz strogo poštivanje zakonom propisanih pravila i procedura.

Postupak za izdavanje kaznenog, omogućava osumnjičenima, odnosno optuženima, da se neposredno izjašnjavaju o predloženom nalogu (što nije slučaj u pojedinim evropskim državama), čime se osiguravaju njegova prava, te izbjegavanje dokazivanja činjenica koje nisu sporne, što je ranije bio slučaj kada je važio princip utvrđivanja materijalne istine, gdje su se i nesporne činjenice među strankama morale dokazivati (na primjer; priznanje optuženog da je učinio krivično djelo sud nije mogao prihvatiti bez provođenja dokaza i utvrđivanja činjeničnog stanja koje potkrepljuje ovo priznanje), što je u većini slučajeva nepotrebno komplikovalo, poskupljivalo i odugovlačilo krivični postupak. Međutim, u postupku za izdavanje kaznenog naloga, sud pored odluke hoće li prihvatiti izjavu optuženog o priznanja krivnje i kazneni nalog, utvrđuje i da li postoji „dovoljno dokaza“, koji upućuju na zaključak da je optuženi učinio krivično djelo, što znači da sama izjava optuženog ipak nije dovoljna za donošenje odluke.¹⁴ U ovom slučaju, neće se provoditi glavni pretres u kojem bi stranke mogle izvoditi dokaze, na temelju kojih dokaza bi sud donio presudu, umjesto toga, sud će donijeti odluku na temelju dokaza koji su dostavljeni zajedno s optužnicom od strane tužitelja.¹⁵

2.1. Zakonski okvir za izdavanja kaznenog naloga u BiH

Postupak za izdavanje kaznenog naloga, kao poseban oblik postupka, regulisan je u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu, gotovo na istovjetan način, u okviru posebnog poglavlja Zakona o krivičnom postupku (u daljem tekstu: ZKP), pod nazivom „Posebni postupci“.¹⁶ Način primjene ove procesne ustanove propisan je kroz šest odredbi ZKP-a, koje se odnose na: opšte uslove, kriterije za prihvatanje ili odbijanje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga, postupak izdavanja kaznenog naloga u slučaju ispunjenja uslova, sadržaj presude kojom se izdaje kazneni nalog, pravo na podnošenje žalbe, te dostavljanje presude svim relevantnim stranama – optuženom, njegovom braniocu, tužiocu.¹⁷

učinkovito procesuiranje manje teških kaznenih djela. Vidi: Primorac D., Stipanović I. Pilić M., *Kazneno procesno pravo*, Mostar, Sveučilište u Mostaru, Alfa Mostar, 2021, str. 279.

¹⁴ Bajić, M., *Skraćeni kazneni postupci*, Modul 4, Krivična oblast, VSTV, Sarajevo, 2006., str. 5.

¹⁵ Ibid

¹⁶ U Zakonu o krivičnom postupku BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018), od člana 334 do člana 339; U zakonu o krivičnom postupku RS ("Sl. glasnik RS", 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021) od člana 358 do člana 363; U Zakonu o krivičnom postupku FBiH ("Sl. novine FBiH", br. 35/2003, 56/2003 - ispr., 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i 74/2020) od člana 350. do člana 355; U Zakonu o krivičnom postupku BD BiH ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020), od člana 334 do člana 339;

¹⁷ Važno je istaći da jedina razlika u primjeni ovog instituta među zakonodavstvima u Bosni i Hercegovini leži u vrsti krivične sankcije koju tužilac može predložiti. Naime, tužilac u Republici Srpskoj (RS) na osnovu čl. 358.st.2 ZKP RS-a i u Brčko distriktu (BD) na osnovu čl. 334.st.2. ZKP BD-a, ima mogućnost predložiti mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom, dok ova

Prema tome, tužilac može, za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora do pet godina ili novčana kazna kao glavna kazna, a za koje je prikupio dovoljno dokaza koji pružaju osnov za tvrdnju da je osumnjičeni učinio krivično djelo, u optužnici zatražiti od suda da izda kazneni nalog - u kojem će optuženom izreći određenu krivičnopravnu sankciju ili mjeru bez provođenja glavne rasprave.¹⁸

Iz navedene zakonske odredbe, proizilaze sljedeći uslovi koji se moraju ispuniti da bi tužilac mogao podnijeti zahtjev za izdavanje kaznenog naloga:

- da je u pitanju krivično djelo za koje propisana kazna zatvora do pet godina ili novčana kazna kao glavna kazna, a koja ne može biti veća od 50.000 KM¹⁹;
- da tužilac raspolaže s dovoljno dokaza koji pružaju osnov za tvrdnju da je osumnjičeni učinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret;
- da je tužilac zatražio izricanje jedne ili više od taksativno navedenih krivičnih sankcija ili mjera. Taksativno propisane krivične sankcije su: novčana kazna, uslovna osuda, zabrana vršenja određenih poziva, djelatnosti ili dužnosti ili oduzimanje predmeta, kao i oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.²⁰

Dakle, prvi preduvjet za primjenu ovoga instituta, jeste da je za krivično djelo za koje se predlaže njegova primjena, prema važećem zakonu, propisana krivičnopravna sankcija u vidu kazne zatvora koja ne prelazi trajanje od pet godina, ili da je predviđena novčana kazna kao glavna kazna. Ova odredba odnosi se na djela koja, po svojoj prirodi i posljedicama, zakonodavac prepoznaje kao manje ozbiljna, odnosno krivična djela s niskim stepenom društvene opasnosti, odnosno radi se o situacijama u kojima se posljedice tih djela ne smatraju dovoljno teškim da bi opravdale strožije kazne, što dodatno ukazuje na potrebu za uspostavljenjem ravnoteže između težine kazne i jačine ugrožavanja, odnosno povrede određenog pravno zaštićenog dobra.

Pored navedenog, tužilac mora da raspolaže s dovoljno dokaza koji pružaju osnov za tvrdnju da je osumnjičeni učinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Važno je naglasiti, da zakonodavci u BiH nisu precizirali značenje ovog standarda (dovoljno dokaza), na što se nameće logičko pitanje: šta predstavlja ovaj standard, odnosno koliko i kakvih dokaza tužilac treba da pribavi kako bi podnio zahtjev za izdavanje kaznenog naloga? Ovaj standard još uvijek nije jasno definisan ni u teoriji ni u praksi, a postoje vrlo različita i suprotstavljena mišljenja koja zavise od tumačenja samih sudova pri odlučivanju o zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga. Za sudije koje smatraju da je osnov za izdavanje kaznenog naloga saglasnost stranaka, i da sud ne treba da se previše miješa, ovaj uslov je ispunjen čim je optužnica potvrđena, dok za druge ovaj standard podrazumijeva viši stepen uvjerenja od onog koji je potreban za potvrđivanje optužnice.²¹ Posmatrajući teoretski,

sankcija nije propisana zakonima u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH), niti na nivou Bosne i Hercegovine.

¹⁸ Čl. 334 .st. 1. ZKP BiH

¹⁹ Čl. 334.st. 3. ZKP BiH

²⁰ Čl. 334. st. 2. ZKP BiH

²¹ Janković R.. *Dovoljno dokaza o krivici kao uslov za prihvatanje sporazuma o priznanju krivice*, Godišnjak fakulteta pravnih nauka_broj 7.indd, 2017, str. 229-230

postoje dva različita tumačenja ovog uslova. Prema prvom, on je identičan uslovu potrebnom za potvrđivanje optužnice, tako da se standard "dovoljno dokaza koji pružaju osnovu za tvrdnju da je osumnjičeni počinio krivično djelo" izjednačava se sa standardom "osnovane sumnje", što se i podržava činjenicom da tužilac u optužnici podnosi zahtjev za izdavanje kaznenog naloga. Između ostalog, naglašava se da sudska praksa ovaj standard izjednačava sa standardom koji je potreban za potvrdu optužnice. Prema drugom tumačenju, ovaj standard nije jednak "osnovanoj sumnji" kao uslovu za potvrdu optužnice, te on podrazumijeva viši stepen uvjerenja da je krivično djelo počinjeno, jer se odluka ipak donosi bez prava optuženog da izvodi svoje dokaze. Dakle, za podnošenje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga nije dovoljno samo razjasniti stanje stvari do nivoa koji omogućava potvrdu optužnice, već je potrebno imati dokaze koji jasno potvrđuju činjenično stanje i upućuju na zaključak da je optuženi počinio krivično djelo, odnosno, nivo uvjerenja koji je potreban za donošenje meritornog sudskog rješenja. Drugo shvatanje dominira u stranoj pravnoj literaturi, prema kojoj postupak za izdavanje kaznenog naloga ne smije narušavati načelo materijalne istine i mora postavljati iste standarde dokazivanja kao redovni krivični postupak.²² Prema tome, dokazi koje je tužilac priložio uz optužnicu, koja uključuje zahtjev za izdavanje kaznenog naloga, moraju ukazivati na nedvosmislen zaključak da je optuženi počinio krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, a da bi se to ostvarilo, prijedlog za izdavanje kaznenog naloga mora biti zasnovan na punom uvjerenju suda da je optuženi počinio krivično djelo i da je kriv, što je standard koji važi i za svaku osuđujuću presudu u krivičnom postupku.²³

Kao posljednji uvjet za pravovaljanost kaznenog naloga jeste da tužilac u takvoj optužnici, izričito navede, koja se krivičnopravna sankcija ima izreći optuženom, kako bi se osigurao pravičan postupak i jasno definisala odgovornost optuženog u skladu sa zakonom. Također, tužitelj mora biti precizan u navođenju specifičnih mjera koje traži da budu primijenjene u vezi s optuženim, što uključuje određivanje vrste kazne na temelju težine krivičnog djela, ali i drugih okolnosti koje mogu uticati na konačnu odluku suda. Tužitelj ni u kom slučaju ne može tražiti u optužnici da se u postupku za izdavanje kaznenog naloga, optuženom izrekne kazna zatvora, bez obzira na činjenicu da je za predmetno krivično djelo predviđena kazna zatvora kao krivičnopravna sankcija, jer se kazna zatvora smatra najstrožijom sankcijom koja iziskuje temeljitu analizu i odgovarajući postupak, uključujući mogućnost odbrane optuženog. Tužitelju su zakonom taksativno pobrojane vrste krivičnopravnih sankcija i mjera koje može zahtijevati da budu izrečene optuženom. Od krivičnopravnih sankcija, to su: novčana kazna, uvjetna osuda i oduzimanje predmeta kao mjera sigurnosti, te oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, s ciljem da se osigura ne samo kazna, već i sprečavanje daljih krivičnih djela, kao i oduzimanje nezakonito stečene imovine. Tužitelj nije ograničen u pogledu

²² Jedan od ključnih pokazatelja kako se u našoj praksi razumijeva standard "dovoljno dokaza koji pružaju osnovu za tvrdnju da je osumnjičeni učinio krivično djelo" kao uslov za prihvatanje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga, je način na koji se završavaju slučajevi u kojima ovaj zahtjev nije prihvaćen, jer odbijanje zahtjeva sugerira da dokazi nisu bili dovoljno uvjerljivi da dokažu krivicu optuženog, čime se osigurava da samo oni slučajevi u kojima postoji jasna osnovana sumnja u krivicu optuženog, ili čak veći stepen uvjerenja, mogu ići u proceduru bez potrebe za glavnom raspravom.

²³ Ibid, str. 230

odabira samo jedne krivičnopravne sankcije ili mjere, već mu je data mogućnost da, istovremeno, traži izricanje, kako jedne, tako i više krivičnopravnih sankcija i/ili mjera odjednom, čime se omogućava veću fleksibilnost u postizanju pravičnog i proporcionalnog kažnjavanja optuženog. Novčana kazna je ograničena na iznos od 50 000 KM, čak i u onim slučajevima kad je za predmetno krivično djelo predviđena novčana kazna u iznosu većem od zakonskog maksimuma, kako bi se održao balans između zakonskih okvira i stvarnih mogućnosti optuženog, te se izbjeglo nametanje neproporcionalnih kazni koje bi mogle imati ozbiljan negativan uticaj na njegovu egzistenciju.²⁴

Na osnovu svega navedenog, može se zaključiti da tužilac nije dužan da predloži izdavanje kaznenog naloga, čak ni kada su ispunjeni svi zakonom propisani uslovi, što ukazuje na to da je donošenje takve odluke u potpunosti prepušteno njegovoj slobodnoj procjeni. Ipak, ako se tužilac odluči da u optuženici predloži njegovo izdavanje, nije ograničen samo na jednu sankciju ili mjeru sigurnosti, već može predložiti više kaznenih sankcija ili mjera za istog osumnjičenog, odnosno optuženog. O zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga, u skladu sa funkcionalnom nadležnošću, odlučuje sudija pojedinac.

2.2. Razmatranje i odlučivanje po zahtjevu tužioca za izdavanje kaznenog naloga

Nakon što tužilac dostavi optužnicu sa prijedlogom za izdavanje kaznenog naloga, sudija može donijeti dvije odluke:

- Prihvatiti zahtjev za izdavanje kaznenog naloga ili;
- Odbaciti zahtjev za izdavanje kaznenog naloga.

2.2.1. Odbacivanje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga

Sudija će odbaciti zahtjev za izdavanje kaznenog naloga ako ustanovi da postoji osnov za spajanje postupka, odnosno u slučaju kada je isto lice optuženo za više krivičnih djela ili kada je više lica sudjelovalo u izvršenju istog krivičnog djela, ako se radi o krivičnom djelu za koje se takav zahtjev ne može postaviti ili ako je tužilac zatražio izricanje krivičnopravne sankcije ili mjere koja po zakonu nije dopuštena.²⁵ Dakle, sudija pojedinac odbacit će zahtjev za izdavanje kaznenog naloga ako je za predmetno krivično djelo propisana kazna zatvora duža od pet godina ili novčana kazna veća od 50.000 KM, kao i u slučaju kada tužilac predloži sankciju ili mjeru koja nije zakonom propisana (npr. ako je tužilac predložio izricanje mjere zabrane upravljanja motornim vozilima u F BiH, jer ista nije propisana ZKP-om FBiH, takav prijedlog bi bio odbijen, dok bi isti prijedlog u okviru ZKP-u RS bio prihvatljiv).

Na rješenje sudije o odbacivanju kaznenog naloga, tužilac ima pravo žalbe, vijeću sastavljenom od trojice sudija (vanraspravno vijeće), koji će odlučivati o žalbi u roku od 48 sati.²⁶ Iako zakon ne propisuje izričit rok za žalbu na rješenje o odbijanju zahtjeva,

²⁴ Komentar zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH, Zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005, str. 832

²⁵ Čl. 335.st. 2. ZKP BiH

²⁶ Čl. 335.st. 2. ZKP BiH

smatra se da tužitelj treba postupati u skladu s općim pravilima o roku za žalbu na rješenje, što iznosi tri dana.²⁷

Još jedan od razloga za odbacivanje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga, postojat će u slučaju, da optužnica koja sadrži zahtjev za izdavanje kaznenog naloga, ispunjava formalne uslove, ali sudija smatra da podaci u optužnici ne pružaju dovoljno osnova za izdavanje istog ili da se prema tim podacima može očekivati izricanje neke druge krivične sankcije ili mjere, različite od one ili onih koje je zatražio tužilac, postupit će s optužnicom kao da je podnijeta na potvrdu, te će je proslijediti u dalji postupak.²⁸

Kada se kazneni nalog odbaci, zbog nekog od navedenih razloga, to ne znači da se krivični postupak samim tim obustavlja ili da se optužbe protiv osumnjičenog odbacuju, odnosno da je optuženi oslobođen krivnje ili da je slučaj završen. Umjesto toga, postupak se nastavlja po redovnoj proceduri koja je predviđena za krivični postupak. Optuženi i dalje zadržava pravo na pravično suđenje, pravo na odbranu, i pravo na pošteno i objektivno razmatranje svojih optužbi u skladu s procedurama krivičnog postupka. Odbacivanje kaznenog naloga ukazuje samo na to da se postupak nastavlja na uobičajen način, i da će se optužbe protiv optuženog dalje razmatrati tokom redovnog postupka.

2.2.2. Prihvatanje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga

Druga mogućnost u procesu odlučivanja suda o zahtjevu tužioca za izdavanje kaznenog naloga je prihvatanje takvog zahtjeva i izdavanje kaznenog naloga. Ova odluka može se donijeti ako sud utvrdi da su ispunjeni svi formalni i materijalni uslovi za donošenje ovakve odluke, u skladu s važećim zakonom. U tom slučaju, sud će izdat kazneni nalog protiv optuženog na temelju podnesenog zahtjeva tužioca, bez provođenja daljih dokaza ili rasprave o krivnji optuženog. Međutim, treba imati na umu da prihvatanje zahtjeva tužioca ne implicira automatsku krivnju optuženog za krivično djelo za koje se tereti. Ako optuženi ne prihvati kazneni nalog ili poriče krivnju, isti ima pravo na sudsku raspravu kako bi izložio svoju odbranu. Također, sud može odbiti zahtjev za izdavanje kaznenog naloga ako postoje nedostaci u podnesenom zahtjevu tužioca, ili ako dokazi protiv optuženog nisu dovoljni za donošenje takve odluke.

Dakle, ako se složi sa zahtjevom tužioca, sudija pojedinac će prvo potvrditi optužnicu²⁹ i zakazati saslušanje optuženog bez nepotrebnog odgađanja, a najkasnije u roku od osam

²⁷ Čl. 219.st. 2. ZKP BiH

²⁸ Čl. 335.st. 3. ZKP BiH

²⁹ U čl. 228.st.1 ZKP BiH propisano je da odmah nakon prijema optužnice, sudija za prethodno saslušanje dužan utvrditi nekoliko pitanja: je li sud nadležan za vođenje postupka, je li krivično djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili je nastupila zastara, kao i da li postoje druge pravne prepreke koje isključuju krivično gonjenje. Također, sudija će provjeriti je li optužnica propisno sastavljena, odnosno da li ispunjava sve formalno-pravne uslove propisane zakonom. Kada sud utvrdi da optužnica nije propisno sastavljena, a zakonom nije drugačije propisano, sud će pozvati tužioca da ispravi ili dopuni optužnicu. Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve potrebne elemente za postupanje, sud će odrediti rok za ispravku ili dopunu. U tom pozivu, tužilac će biti upozoren na posljedice propuštanja, odnosno da će podnesak biti odbačen ukoliko ne postupi u skladu sa zahtjevom suda u datom roku.

dana od dana potvrđivanja optužnice.³⁰ Saslušanje optuženog pred sudom se održava kako bi se optuženom omogućilo da se izjasni o krivnji i predloženom kaznenom nalogu za krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Na saslušanju, koje predstavlja pravnu proceduru u kojoj se utvrđuju činjenice i dokazi u vezi sa slučajem, izuzetno je važno da prisustvuju sve stranke u postupku, uključujući tu i branioca optuženog, kako bi se osiguralo poštivanje njegovih prava i omogućilo pravično suđenje. U slučaju da optuženi ne dođe na zakazano ročište, postupa se kao da se radi o glavnom pretresu, pri čemu se, uz zakonske uslove, naređuju prinudne i druge mjere, a ročište za saslušanje sudija pojedinac odlaže. Prethodna izlaganja ukazuju na to da novelirane procesne norme određuju vrijeme u kojem će optuženi, nakon potvrđivanja i dostavljanja optužnice, biti pozvan pred sudiju radi izjašnjavanja o ključnim aspektima optužbe i prijedloga tužioca za okončanje krivičnog postupka. Uvažavajući specifičnosti skraćenog krivičnog postupka, značaj prava na odbranu, uključujući postupak izdavanja kaznenog naloga, te pravo optuženog ili osumnjičenog da bude izveden pred sud u najkraćem razumnom roku i da mu se sudi bez odlaganja, zakonodavac predviđa kraći rok u odnosu na redovni krivični postupak, gdje je za teža djela s kaznom zatvora preko pet godina rok od 15 dana od dostavljanja optužnice.³¹

Tokom saslušanja optuženog, sudija pojedinac obaviti će nekoliko ključnih radnji kako bi utvrdio činjenice i donio ispravnu odluku u krivičnom postupku. U tom kontekstu, sudija ima obavezu da utvrdi:

- je li ispoštovano pravo optuženog da ga zastupa branilac,
- je li optuženi razumio optužnicu i zahtjev tužioca za izricanje krivičnopravne sankcije ili mjere,
- sudija će pozvati tužioca da upozna optuženog sa sadržajem dokaza koje je prikupio tužilac i pozvati ga na davanje izjave o predloženim dokazima,
- pozvati optuženog da se izjasni o krivnji,
- te pozvati optuženog da se izjasni o predloženoj krivičnopravnoj sankciji ili mjeri.³²

Da bi se osiguralo pravo optuženog na zastupanje od strane branioca, sudija provodi nekoliko ključnih radnji tokom postupka. Prvo, sudija će optuženog upoznati o njegovom pravu na branioca, kojeg može sam izabrati, kao i o utvrđivanju postojanju uslova za postavljanje branioca po službenoj dužnosti, u slučajevima predviđenim zakonom, te da li optuženi razumije značaj toga prava. Poštivanjem ovog uslova jamči se pravo na formalnu odbranu, čime se pruža pravo na pravično suđenje.

Zatim, sudija utvrđuje da li optuženi razumije optužnicu, kako u činjeničnom opisu, tako i u pravnoj kvalifikaciji krivičnog djela, odnosno da li je shvatio predmet optužnice.³³

³⁰ Čl. 336. st. 1. ZKP BiH

³¹ Sijerečić-Čolić H., *Krivično procesno pravo, Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci, Četvrto izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2017, str. 161

³² Čl. 336. st. 3. ZKP BiH

³³ Jedna od mogućnosti koja stoji na raspolaganju optuženom, u skladu s čl. 233. ZKP-a BiH, jeste izjavljivanje prethodnih prigovora, na osnovu kojih isti može: osporavati nadležnost, ukazivati da je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarom, odnosno da postoje

Također, sudija provjerava je li optuženi razumio zahtjev za izricanje sankcije ili mjere koje je tužilac predložio u optužnici, kako bi mogao svjesno donijeti odluku o svom statusu u daljem toku suđenja. Ovaj proces osigurava da optuženi bude svjestan svih mogućnosti koje mu se nude i da ima dovoljno informacija za donošenje racionalne odluke, o tome hoće li prihvatiti predložene sankcije ili mjere, ili se odlučiti da svoja prava ostvaruje u redovnom postupku.

Kada je utvrđeno da je pravo na odbranu optuženog ispoštovano i da optuženi razumije optužnicu i dokaze protiv njega, sudija poziva tužioca da upozna optuženog sa sadržajem dokaza koje je prikupio i koji su dostavljeni sudu. Tužilac predočava dokaze optuženom kako bi on mogao razumjeti koji ga dokazi terete za krivično djelo koje mu se stavlja na teret. Optuženi, nakon toga, ima mogućnost da se izjasni o svakom dokaznom materijalu pojedinačno, ili da se izjasni o svim dokazima zajedno.

Nakon što je optuženi upoznat sa svim relevantnim informacijama, sudija ga poziva da se izjasni o krivnji. Izjava optuženog o krivnji može biti kratka i jasna, kao što su: "Kriv sam" ili "Nisam kriv." Ako optuženi odbije da se izjasni o krivnji, sudija će po službenoj dužnosti u zapisnik unijeti da optuženi poriče krivnju.³⁴

Ako optuženi prizna krivnju, sudija ga zatim poziva da se izjasni o predloženoj krivičnoj sankciji ili mjeri koju je tužilac predložio u optužnici, odnosno u zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga, te istu unosi u zapisnik. Ovaj proces je ključan za osiguranje pravičnog suđenja, jer optuženom daje mogućnost da aktivno učestvuje u postupku i iznese svoje odbranu, dok dužnost da ta prava budu u potpunosti ispoštovana osigurava sudija.³⁵

Kada optuženi izjavi da je kriv i da prihvata predloženu krivičnopravnu sankciju ili mjeru, sudija će prvo utvrditi krivnju, a zatim, izdati presudu u vidu kaznenog naloga u skladu sa sadržajem optužnice.³⁶ Međutim, ako sudija procijeni da optuženi nije svjestan posljedica svog priznanja, može odbiti takvo priznanje i nastaviti sudski postupak radi utvrđivanja krivnje optuženog. Dakle, daljnji tok krivičnog postupka bit će usmjeren na osnovu izjašnjenja optuženog o krivnji i odgovora na zahtjev tužioca za izdavanje kaznenog naloga na ročištu.

Ukoliko optuženi prilikom izjašnjenja o krivnji izjavi da nije kriv ili stavi prigovor na optužnicu,³⁷ sudija će proslijediti optužnicu zbog zakazivanja glavne rasprave, koja mora

druge prepreke koje isključuju krivično gonjenje; ukazivati na formalne nedostatke u optužnici; osporavati zakonitost dokaza; zahtijevati spajanje ili razdvajanje postupka; te osporavati odluku o odbijanju zahtjeva za postavljanje branitelja zbog slabog imovnog stanja.

³⁴ Ako optuženi nije na jasan i nedvosmislen način izjasnio svoju krivnju ili ako krene govoriti o stvarima koje nisu relevantne za izjašnjenje o krivnji, sudija će u tom slučaju po službenoj dužnosti, unijeti u zapisnik da optuženi poriče krivnju.

³⁵ Bajić, M., *Skraćeni kazneni postupci*, Modul 4, Krivična oblast, VSTV, Sarajevo, 2006, op.cit.str. 71.

³⁶ Čl. 337. st. 2. ZKP BiH

³⁷ U čl. 233.st.1. ZKP BiH, propisano je da se prethodnim prigovorima može: Osporavati sudska nadležnost; Istaknuti razlozi koji isključuju krivično gonjenje; Ukazati na formalne nedostatke u

biti zakazana u roku od 30 dana. U slučaju da je izjavljen prigovor, o njemu će se odlučivati prije glavnog pretresa.³⁸

2.3. Sadržaj presude kojom se izdaje kazneni nalog

Presuda kojom se izdaje kazneni nalog u osnovi je ista kao i presuda kojom se optuženi oglašava krivim, nakon održanog glavnog pretresa u redovnom krivičnom postupku, uz određene specifičnosti koje proističu iz samog skraćenog postupka, tako da prema ZKP-u članovi zakona koji regulišu sadržaj presude u vezi s kaznenim nalogom upućuju na iste obavezne elemente, koji moraju biti sadržani u presudi koja se donosi nakon glavnog pretresa, ali u skraćenom postupku, sama procedura donošenja presude je pojednostavljena, zbog čega je i obrazloženje presude bitno drugačije.

Dakle, u presudi kojom se optuženi oglašava krivim, sud mora precizno navesti za koje se djelo optuženi proglašava krivim, uključujući bitna obilježja krivičnog djela koja su neophodna za primjenu određenih zakonskih odredbi. Također, sud mora navesti zakonski naziv krivičnog djela i koje odredbe krivičnog zakona su primijenjene, te krivičnopravnu sankciju koja se izriče optuženom.³⁹ Osim toga, donosi se odluka o troškovima postupka i imovinsko-pravnom zahtjevu, ako je takav zahtjev bio postavljen. U slučaju da je optuženom izrečena novčana kazna, u presudi se mora odrediti rok u kojem se kazna mora platiti i eventualne posljedice u slučaju da kazna nije plaćena u određenom roku, uključujući mogućnost zamjene novčane kazne kaznom zatvora.

Dakle, nakon što sud utvrdi da prijedlog za izdavanje kaznenog naloga ispunjava sve zakonom propisane uslove, presudom će izdati kazneni nalog koji mora biti u skladu sa zahtjevom tužioca istaknutim u optužnici. Presuda kojom se izdaje kazneni nalog, osim uobičajenih podataka koji se nalaze u svakoj presudi kojom se optuženi proglašava krivim,⁴⁰ treba da sadrži i razloge koji opravdavaju prihvatanje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga (s obzirom na to da se radi o skraćenom postupku u kojem ne dolazi do provođenja glavnog pretresa i dokaznog postupka, procedura izrade presude je pojednostavljena. Obrazloženje presude u ovom kontekstu obuhvata samo one razloge koji opravdavaju prihvatanje kaznenog naloga, bez potrebe za opsežnim izlaganjem činjenica i dokaza kao što bi bio slučaj u redovnom postupku).⁴¹

optužnici; Oспоравати zakonitost dokaza; Zahtijevati spajanje ili razdvajanje krivičnog postupka i oспоравати odluku o odbijanju zahtjeva za postavljanje branioca zbog slabog imovnog stanja.

³⁸ Čl. 337. st. 2. ZKP BiH

³⁹ Pored navedenog, presuda kojom se optuženi oglašava krivim može uključivati i odluku o oslobađanju optuženog od kazne, uslovnu osudu, sudsku opomenu, kao i primjenu mjera sigurnosti, poput oduzimanja imovinske koristi i oduzimanja predmeta, dok su, zakonskim odredbama koje regulišu postupak za izdavanje kaznenog naloga jasno su propisane krivičnopravne sankcije koje se mogu izreći optuženom.

⁴⁰ Čl. 285. st. 1. ZKP BiH

⁴¹ Čl. 338. st. 2 ZKP BiH

Protiv presude kojom se izdaje kazneni nalog, dopuštena je žalba u roku od osam dana od dana njezina dostavljanja.⁴² Jedno od pitanja koje se postavlja, odnosi se na žalbene osnove koji se mogu izjaviti protiv ove presude, jer je postupak okončan već u prvoj fazi postupka. Međutim, iako zakon ne propisuje ograničenja u pogledu žalbenih osnova po kojima se žalba može podnijeti, razumljivo je da se ograničenja primjenjuju na pozivanje na određene žalbene osnove s obzirom na priznanje krivnje.⁴³ Presuda kojom se izdaje kazneni nalog mora biti dostavljena optuženom, njegovom branitelju i tužitelju⁴⁴ (prema ZKP-u RS, presuda se dostavlja i oštećenom).⁴⁵ To znači da svi akteri u postupku moraju biti obaviješteni o presudi, kako bi bili upoznati s odlukom koja je donesena. U slučaju da optuženi plati novčanu kaznu prije nego što istekne rok za podnošenje žalbe, to automatski ne znači da se odriče prava na žalbu. Naime, plaćanje kazne prije isteka žalbenog roka neće spriječiti optuženog da uloži žalbu ako to želi, jer pravo na žalbu ostaje netaknuto bez obzira na izvršenje kazne.⁴⁶

3. Primjena postupka za izdavanje kaznenog naloga u sudskoj praksi BiH

Prije nego što se pristupi analizi primjene kaznenog naloga u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu, važno je naglasiti da je pristup zvaničnim podacima o njegovoj upotrebi na nivou cijele BiH značajno otežan (što se posebno odnosi na entitet RS, gdje je teško doći do bilo kakvih zvaničnih podataka). Čak i oni zvanični podaci koji su na raspolaganju, ne pružaju detaljne informacije o primjeni ovog instituta, poput vrsta krivičnih djela za koja se najčešće primjenjuje, broja odbačenih kaznenih naloga i drugih relevantnih podataka. Bez dostupnosti statističkih podataka i referentnih komparativnih pokazatelja o trajanju redovnog krivičnog postupka, nije moguće procijeniti koliko je institut kaznenog naloga, kao skraćeni krivični postupak, zaista efikasan i doprinosi li poboljšanju učinkovitosti krivičnog pravosuđa. Tako da, zagovaranje ovog instituta bez praćenja njegove primjene ne pruža jasnu sliku o stepenu njegove efikasnosti, dok nepostojanje statističkih podataka onemogućava generisanje kvalitativnih informacija o njegovoj primjeni (npr. ako nije poznato koliko su optužnica s kaznenim nalogom sudovi odbacili ili tretirali kao podnijete na potvrđivanje, te ih uputili u redovni krivični postupak, ne može se utvrditi uzrok takvog postupanja, niti odgovornost tužilaštva ili suda).⁴⁷

Na temelju dostupnih podataka, koje obuhvataju period od 2012.-2016. godine, može se uočiti da je postupak za izdavanje kaznenog naloga jedan od najčešće korišteni oblik skraćenog krivičnog postupka u zemlji, s relativno stabilnim udjelom u ukupnom broju

⁴² Čl. 338. st. 3 ZKP BiH

⁴³ Ako je presuda donesena na temelju kaznenog naloga, optuženi koji je priznao krivnju obično ne može uspješno uložiti žalbu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, jer je svjesno odustao od prava na suđenje. Iako žalba može biti moguća zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka ili krivičnog zakona, teško je očekivati da bi žalba značajno promijenila sudsku odluku, osim ako nisu postojale ozbiljne proceduralne greške.

⁴⁴ Član 339. stav 1. ZKP BiH

⁴⁵ Član 336. stav. 1. ZKP RS

⁴⁶ Član 339. stav. 2. ZKP BiH

⁴⁷ Gotovuša, E., *Kazneni nalog u funkciji rasterećenja krivičnog pravosuđa?* Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LXII – 2019., s. 627–650, 2019, str.629-630

predmeta.⁴⁸ U 2012. godini, 29% predmeta završeno je ovim postupkom, dok je u 2013. godini taj procenat iznosio 26%. Slično tome, u 2014. godini taj procenat je ponovo iznosio 26%, dok je u 2015. i 2016. godini isti iznosio 28%, (Tabela 1).⁴⁹ Ovi podaci ukazuju na to da je upotreba kaznenog naloga relativno konstantna kroz petogodišnji period, sa malim varijacijama između godina, što može ukazivati na stabilnu primjenu ovog instituta u pravnom sistemu zemlje, posebno ako se uzme u obzir činjenica, da se ovaj institut primjenjuje samo za lakša krivična djela. Ujedno, procenat od 26% do 29% sugerira da kazneni nalog čini značajan, ali ne i dominantan dio od ukupnog broja krivičnih predmeta.

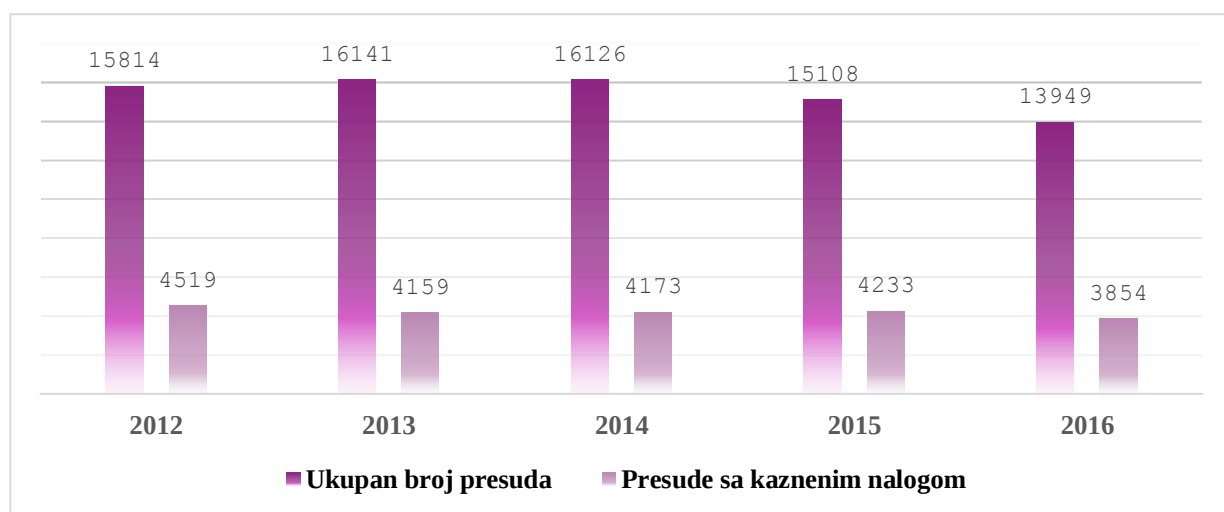

Tabela 1: Udio presuda s kaznenim nalogom u ukupnom broju presuda na prostoru BiH za period od 2012.-2016. godine

Iz istraživanja provedenog 2014. godine, koje je obuhvatilo razdoblje od 2004. do 2011. godine, proizlazi da su Tužilaštva u Bosni i Hercegovini tokom analiziranog perioda predložila izdavanje kaznenog naloga u 44,4% slučajeva u odnosu na ukupan broj podignutih optužnica.⁵⁰ Ovi podaci ukazuju na značajnu primjenu kaznenog naloga kao posebnog postupka u krivičnom pravosuđu BiH u tome periodu, pri čemu se gotovo polovica optužnica procesuirala putem ovog instituta. Kada usporedimo navedene podatke

⁴⁸ U razdoblju od 2004. do 2010. godine, ukupno je u 289 predmeta kvalificiranih kao „nasilje u porodici“ (prema čl. 222 KZ FBiH, čl. 218 KZ BDBiH i čl. 208 KZ RS) izrečena krivično-pravna sankcija. Kazneni nalog bio je primijenjen u 45,67% tih predmeta, što znači da je gotovo polovina predmeta okončana ovim načinom odlučivanja. Ovi predmeti obuhvatili su različita krivična djela, uključujući nasilje nad maloljetnicima, starim i iznemoglim roditeljima, te situacije u kojima je bilo korišteno vatreno i hladno oružje, kao i slučajeve nanošenja tjelesnih povreda. Vidi: Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, OSCE, Prezentacija izvještaja Misije OSCE-a u BiH, Nasilje u porodici, Sarajevo, 2014. Preuzeto s <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/03/Nasilje-u-porodici-Sarajevo-4-march-2014.pdf>

⁴⁹ Odgovori Bosne i Hercegovine na Upitnik Evropske komisije, Politički kriteriji, Prilog 35, 2018. op.cit.

⁵⁰ Sijerčić – Čolić, H., i dr., *Stanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini za punoljetne osobe u period od 2003 do 2012. godine*, VSTV BiH, Sarajevo, 2013. op.cit. str. 84.

sa periodom od 2012.-2016. godine kada je taj procenat iznosio 27.4%, očigledno je da je došlo do značajnog smanjenja primjene ovog instituta, što može ukazivati na promjene u praksi tužilaštva, jer nije bilo većih zakonskih promjena u nevedenom periodu, koje bi negativno utjecale na njegovu primjenu. Jedan od razloga koji bi mogao opravdati smanjenje primjene ovog instituta u kasnijim godinama jeste da je razdoblje od 2004. do 2011. godine, bio period kada je kazneni nalog bio novitet u pravosudnom sistemu Bosne i Hercegovine, te su ga kao takvog, tužilaštva i sudovi u tom periodu aktivno implementirali u krivični postupak.

3.1. Analiza primjene postupka za izdavanja kaznenog naloga u Federaciji Bosne i Hercegovine

Podaci Federalnog tužilaštva Federacije BiH za period od 2013. do 2022. godine pokazuju da je od ukupno 77.057 podignutih optužnica od strane kantonalnih tužilaštava, u 27.356 optužnica predloženo je izdavanje kaznenog naloga, što čini skoro 36% od svih podignutih optužnica (Tablica 2).⁵¹ Ovaj podatak ukazuje na značajnu primjenu kaznenog naloga kao procesnog instituta u tužilaštvima Federacije BiH. Procenat korištenja kaznenog naloga pokazuje relativnu stabilnost tokom godina. Od 2013. do 2019. godine, procenat korištenja ove procesne ustanove varirao je između 33% i 37%, dok je najmanji procenat zabilježen 2017. godine, kada je iznosio 33%. Tokom tih godina, procenat korištenja kaznenog naloga uglavnom se kretao u relativno uskom rasponu, što ukazuje na postojanu primjenu ovog instituta u tužilačkoj praksi. Međutim, u 2020. godini došlo je do značajnog povećanja procenta njegovog korištenja, koji je porastao na 38%, što je najveći zabilježeni procenat u posmatranom periodu. Ovaj porast može se povezati sa specifičnim okolnostima koje su nastale tokom pandemije COVID-19 (Coronavirus Disease 2019.). Pandemija je mogla uticati na ubrzanje krivičnih postupaka i primjenu kaznenih naloga

⁵¹ Podaci su preuzeti iz Izvještaja o radu tužilaštva F BiH: Informacija o primjeni krivičnog zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2013. godini, str. 8.; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2014. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), str. 2.; Informacija o primjeni krivičnog zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2015. godini, str. 9 i 10.; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2016. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), str. 2.; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2017. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), str. 2.; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2018. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), str.2.; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2019. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2019. – 31.12.2019. godine; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2020. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2020. – 31.12.2020. godine; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2021. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2021. – 31.12.2021. godine; Informacija o primjeni Krivičnog zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine i stanju kriminaliteta u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini, Sarajevo, 2023., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/111894>

kako bi se smanjila potreba za održavanjem brojnih sudskih ročišta, a samim tim i opterećenje sudova i tužilaštava.

U 2021. godini primjena kaznenog naloga je smanjena na 32%, a taj trend se nastavio se i u 2022. godini, kada je taj procenat iznosio 29%, što ukazuje na postepeni pad u njegovoj primjeni tokom tih godina. Iako je zabilježen pad u odnosu na prethodne godine, ovaj procenat i dalje ostaje značajan u odnosu na ukupni broj podignutih optužnica u ovom djelu BiH.

Sveukupno, trendovi u primjeni kaznenog naloga pokazuju da se ovaj institut koristi u značajnoj mjeri u Federaciji BiH, ali s određenim varijacijama koje su možda povezane sa specifičnim okolnostima.

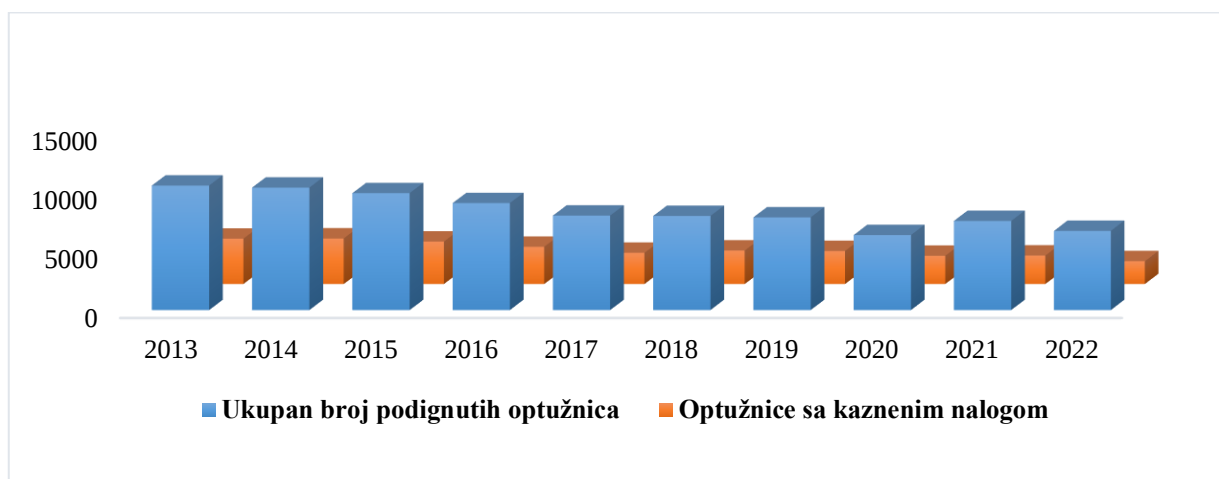

Tabela 2: Udio optužnica s kaznenim nalogom u ukupnom broju podignutih optužnica za period 2013.-2022. godine u Federaciji BiH

Kada se analizira vrsta kriminaliteta u odnosu na broj podignutih optužnica s kaznenim nalogom za period od 2016.-2018. godine u F BiH (Tabela 3), može se zaključiti da se ovaj oblik krivičnog postupka najčešće primjenjuje u slučajevima općeg kriminala, čineći gotovo 98% od ukupnog broja podignutih optužnica. Ovaj podatak ukazuje na to da je kazneni nalog prepoznat kao efikasan alat za brže rješavanje manjih i jednostavnijih krivičnih djela, koja su obično manje kompleksna, imaju manju društvenu opasnost, a koja pretežno spadaju u djela iz oblasti općeg kriminala, pa nije ni čudo što se koristi u ovom broju. Ove vrste krivičnih djela ne zahtijevaju dugotrajne istražne radnje, niti kompleksne sudske postupke, zbog čega kazneni nalog predstavlja praktičan instrument za odlučivanje o ovoj vrsti krivičnih djela.

S druge strane, primjena kaznenog naloga za djela privrednog kriminala je gotovo zanemarljiva i iznosi samo 2% od ukupnog broja optužnica. Ovaj podatak je razumljiv, jer krivična djela iz oblasti privrednog kriminala, obuhvataju složenije i dugotrajnije istrage, koje obično uključuju istraživanje finansijskih transakcija, više aktera i teže dokaze. Takvi

slučajevi zahtijevaju detaljniju analizu i duže sudske postupke, zbog čega kazneni nalog, nije najprikladniji za ovu vrstu kriminala. Privredni kriminal često nosi ozbiljnije društvene i ekonomske posljedice, što dodatno opravdava upotrebu redovnog postupka.

Za krivična djela ratnog zločina, nije podignuta niti jedna optužnica s kaznenim nalogom, što se može objasniti činjenicom da su ratni zločini krivična djela većeg intenziteta i društvene opasnosti, sa značajno većim kaznama, u poređenju s onima koje su obuhvaćene institutom kaznenog naloga. Osim toga, za krivična djela iz oblasti ratnih zločina je karakteristično, da su često povezana sa složenim i dugotrajnim istragama, koja često uključuje i saradnju s drugim državama i međunarodnim pravnim institucijama. Zbog ozbiljnosti ovih djela, njihova istraživanja su obimnija, a sudski postupci duži i komplikovaniji, čineći kazneni nalog neprikladnim za ovakve slučajeve.⁵²

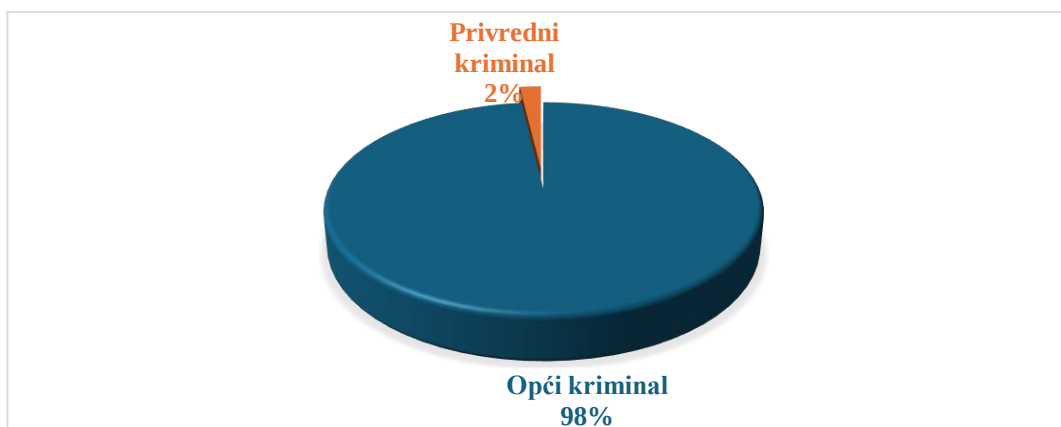

Tabela 3: Procenat zastupljenosti podignutih optužnica s kaznenim nalogom prema vrsti kriminaliteta za period od 2016.-2018. godine u Federaciji BiH

Na osnovu raspoloživ podataka, utvrđeno je da, je broj nepotvrđenih kaznenih naloga u periodu od 2019. do 2021. godine zanemarljiv, sa samo 68 takvih naloga, što čini samo 1% od ukupnog broja podignutih optužnica u tome periodu. Ovo ukazuje na visoku stopu potvrđivanja optužnica s kaznenim nalogom u praksi sudova u Federaciji BiH, ali i da nepotvrđivanje u samo 1% slučajeva može ukazivati na visoku preciznost tužilaštava prilikom procjene za podizanje optužnica s kaznenim nalogom kao i na sposobnost sudova da potvrde samo one naloge koji su utemeljeni na dovoljno jakim dokazima.⁵³

⁵² Ibid

⁵³ Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2019. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2019. – 31.12.2019. godine; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2020. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2020. – 31.12.2020. godine; Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2021. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2021. – 31.12.2021. godine

3.2. Analiza primjene postupka za izdavanja kaznenog naloga u Brčko distriktu BiH

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, primjena kaznenog naloga je široko rasprostranjena, s visokim postotkom odlučivanja o predmetima putem ovog instituta (Tabela 4). Samo u 2018. godini, ovaj postupak primijenjen je u gotovo 49% predmeta, što čini skoro polovinu od ukupnog broja predmeta. Ovaj postotak ukazuje na dominantnu upotrebu ovog skraćenog postupka u Brčko distriktu, naglašavajući njegov puni potencijal u ostvarivanju ciljeva svog postojanja. Tokom narednih godina, došlo je do postepenog smanjenja njegove primjene, pa je u 2019. godini, odluka temeljem kaznenog naloga donesena u 39% predmeta, dok se u 2020. godini taj postotak smanjio na 30%. Međutim, u 2021. godini, primjena kaznenog naloga ponovno se povećala na 34% predmeta. Iz navedenih podataka može se izvući zaključak da je kazneni nalog općeprihvaćen kao način rješavanja predmeta u Brčko distriktu, posebno ako se pogleda 2018. godina, kada je 49% predmeta riješeno putem ovog instituta. Tako da se može kazati, da Brčko distrikt predstavlja dobar primjer prakse tužilaštva i sudova u BiH.⁵⁴

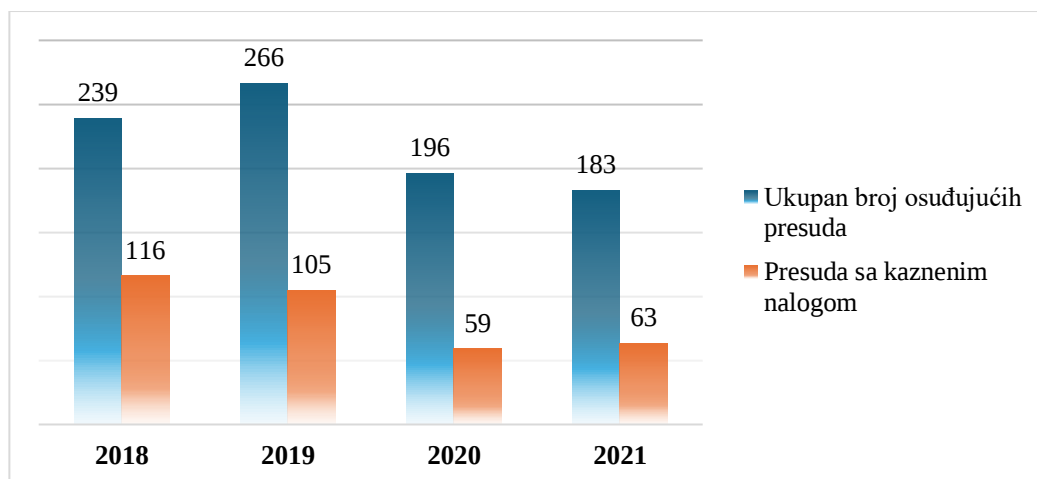

Tabela 4: Udio presuda s kaznenim nalogom u ukupnom broju osuđujućih presuda za period od 2018.-2021. godine u Brčko distriktu BiH.

4. Komparativna analiza primjene kaznenog naloga u različitim pravnim sistemima

4.1. Republika Hrvatska

Postupak za izdavanje kaznenog naloga propisan je u glavi XXVI Zakonu o krivičnom postupku Republike Hrvatske (u daljem tekstu: ZKP RH), za krivična djela za koja nije nadležno vijeće i za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina,⁵⁵ što

⁵⁴ Podaci su preuzeti iz izvještaja o radu tužilaštva Brčko distrikta BiH, za period od 1.1.2018 – 31.12.2018. godine str.27; za period od 1.1. – 31.12.2019. godine str. 26; za period od 1.1. – 31.12. 2020. godine str. 27.; za period od 1.1. – 31.12. 2021. godine str. 27

⁵⁵ Čl. 540.st.1. ZKP RH; Izvorni ZKP RH iz 1997. godine, omogućio je izdavanje kaznenog naloga za najlakša krivična djela, za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine. Ta krivična djela čine približno 50% svih inkriminacija propisanih u posebnom dijelu KZ-

je identičan pravni okvir kao u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu. Za krivična djela, za koja se takav zahtjev može istaknuti (ZKP RH precizira da ovaj institut osim za fizičke, može biti predložen i za pravne osobe za određena krivična djela),⁵⁶ državni odvjetnik može predložiti izricanje jedne ili više sljedećih krivičnopravnih sankcija: novčanu kaznu, uslovnu osudu s utvrđivanjem kazne zatvora do jedne godine ili novčane kazne, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, objavljivanje presude s kaznenim nalogom u sredstvima javnog informisanja, zabranu upravljanja motornim vozilom do dvije godine ili oduzimanje predmeta.⁵⁷

Ako prihvati zahtjev državnog odvjetnika, sudija pojedinac izdat će kazneni nalog, koji osim osnovnih podataka koje mora sadržavati svaka presuda kojom se okrivljen oglašava krivim, sadržavati i informacije o prihvaćenom zahtjevu državnog odvjetnika, kazni ili mjeri koju je okrivljeniku izrečena, kao i odluku o imovinskopravnom zahtjevu, ako je isti bio postavljen, (ako je oštećeni postavio imovinskopравни zahtjev, državni odvjetnik predložit će da sud odluči o tom zahtjevu. Međutim, u slučaju da sud ne dosudi imovinskopравни zahtjev, oduzeti će imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, a oštećenika će uputiti da imovinsko pravni zahtjev može ostvarivati u parnici⁵⁸).⁵⁹ U obrazloženju će se samo navesti dokazi koji opravdavaju izdavanje kaznenog naloga.⁶⁰ Nakon izricanja kazne ili mjere, kazneni nalog sadržavati će pouku okrivljeniku da može podnijeti prigovor (ZKP-om BiH, propisano da optuženi može izjaviti žalbu), ali ako to ne

a. Ova široka mogućnost primjene kaznenog naloga dodatno je proširena novelom ZKP-a iz 2002. godine, koja je obuhvatila i krivična djela s predviđenom novčanom kaznom ili zatvorskom kaznom do pet godina. Time je katalog krivičnih djela za koja se može izdati kazneni nalog proširen za dodatnih 30%. Vidi: Ivičević, E. i Novosel, D. *Vrste i mjere kazne primjenjivane u instrumentu kaznenog naloga i njihov odnos prema izrečenim kaznama*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 11 (2), 675-699. 2004. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/87566>

⁵⁶ Čl. 540. st.3. tač 1-3) ZKP RH

⁵⁷ Čl. 540 st.2 tač 1-4) ZKP RH

⁵⁸ Čl.540 st.4. ZKP RH

⁵⁹ Ubrzanje i pojednostavljenje krivičnog pravosuđa kroz institut kaznenog naloga postiže se odstupanjem od temeljnih načela savremenog krivičnog postupka, kao što su načelo usmenosti, načelo neposrednosti, sudske ocjene dokaza i načelo javnosti rasprave. Umjesto javne i usmene rasprave, postupak se vodi na temelju pisanih podnesaka, čime se skraćuje trajanje i formalnost postupka. Sud se oslanja na dokaze prikupljene u ranijoj fazi, bez njihovog neposrednog razmatranja na glavnom pretresu, dok se odluka donosi bez prisustva javnosti, što smanjuje transparentnost. Vođenje krivičnog postupka bez rasprave podrazumijeva i odstupanje od određenih temeljnih prava optuženog, zaštićenih Ustavom Republike Hrvatske, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima (MPGPP) i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP). Izricanje presude putem kaznenog naloga dopušteno je samo ako se optuženik odrekne tih prava, što može učiniti izričito, odricanjem prava na prigovor, ili konkludentno, nepodnošenjem prigovora protiv presude o kaznenom nalogu, što je u praksi češći slučaj. Ovakav način postupanja omogućava brže rješavanje predmeta, dok optuženiku ostaje mogućnost zaštite svojih prava kroz podnošenje prigovora, čime bi se postupak vratio u redovnu proceduru. Vidi: Bonačić, M. Kritički osvrt na Hrvatsko zakonodavno uređenje instituta kaznenog naloga, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 22 (1), 185-216. 2015. str. 186

⁶⁰ Čl. 541.st.2. ZKP RH

učini, isti će postati pravomoćan i izvršenje kazne će se provesti,⁶¹ dok u slučaju da okrivljenik iz opravdanih razloga propusti rok za podnošenje prigovora, predsjednik vijeća će dopustiti povrat u prvobitno stanje,⁶² što je u ZKP-u RH naglašeno za razliku od ZKP-a BiH, gdje se to pravo posebno ne naglašava, iako je moguće.

Iz navedenog se može izvesti zaključak da kazneni nalog u RH, predstavlja nekonsenzulani oblik postupka, gdje se kazneni nalog izdaje bez saglasnosti okrivljenog, (što nije slučaj u BiH, gdje je predviđena mogućnost saslušanja optuženog), međutim okrivljenom je ostavljena mogućnost ulaganja prigovora u slučaju neslaganja s izdatim kaznenim nalogom.

Kao što je vidljivo iz predočenih zakonskih odredbi, jasno je da se radi o vrlo sličnim zakonskim rješenjima s domaćim zakonodavstvom, odnosno o istom pravnom okviru za krivična djela za koja se takav zahtjev može istaknuti, s manjim razlikama, kao što su sigurnosne mjere, koje se mogu predložiti u istom (ista razlika postoji i u domaćem zakonodavstvu). Ključna razlika je u samom procesu nakon podnesenog zahtjeva, odnosno u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu predviđena je složenija procedura, na način, da se nakon potvrđivanja optužnice zakazuje saslušanje optuženog, dok prema ZKP-u RH nije predviđena takva radnja, odnosno, čim sud utvrdi da je zahtjev osnovan, izdat će kazneni nalog, dok optuženi koji nije zadovoljan takvom odlukom, može uložiti prigovor, kao i državni odvjetnik.

Razlozi za odbacivanje zahtjeva isti su kao i u domaćem zakonodavstvu, tako da će sudija pojedinac, odbaciti zahtjev za izdavanjem kaznenog naloga ako postoje razlozi za obustavu postupka, ako se radi o krivičnom djelu za koje se takav zahtjev ne može postaviti ili ako je državni odvjetnik zatražio izricanje kazne ili mjere koja po zakonu nije dopuštena.⁶³ Još jedan od razloga za donošenje ovakve odluke, postojat će u slučaju kad sudija pojedinac ocijeni da podaci u optužnici ne pružaju dovoljno osnova za izdavanje kaznenog naloga ili da se prema tim podacima može očekivati izricanje neke druge kazne ili mjere, a ne one koju je zatražio državni odvjetnik, po primitku optužnice, dostavit će isti optužnom vijeću radi ispitivanja. U tom slučaju, optuženom se dostavlja optužnica uz pouku o pravu na odgovor, uz obavijest da sud nije prihvatio zahtjev državnog odvjetnika za izdavanje kaznenog naloga.⁶⁴

Prema članu 544. stav 1. ZKP RH, ako optužno vijeće ne prihvati optužnicu, kazneni nalog u odnosu na optuženog koji je podnio prigovor, bit će stavljena izvan snage. U slučaju da je državni odvjetnik nije zadovoljan donesenom odlukom, ima pravo uložiti žalbu na presudu o izdavanju kaznenog naloga, dok se o istoj odlučuje u višem sudu.⁶⁵ Ako optuženi podnese prigovor protiv ove presude, žalba državnog odvjetnika bit će odbačena.⁶⁶

⁶¹ Čl. 542.st.2 ZKP RH

⁶² Čl. 542.st.3. ZKP RH

⁶³ Čl. 543.st.1 čl.1-3) ZKP RH

⁶⁴ Čl. 543.st.2. ZKP RH

⁶⁵ Čl. 545.st.1. ZKP RH

⁶⁶ Čl. 545.st.2. ZKP RH

4.2. Republika Italija

Kazneni nalog, kao jedan od najzastupljenijih skraćenih postupaka u Evropi, primjenjuje se i u talijanskom Codice di Procedura Penale (u daljem tekstu: CPP).⁶⁷ Tako isti zakon propisuje, da se za krivičnih djela koja se progone po službenoj dužnosti, i za ona koja se progone po prijavi (ako je prijava valjana i prijavitelj se ne protivi), tužilac može u roku od jedne godine od podnošenja pravovaljane prijave, sudiji za prethodna ispitivanja, podnijeti obrazloženi zahtjev za izdavanje kaznenog naloga, za krivična djela za koja se može izreći novčana kazna, ili za krivična djela gdje se kazna zatvora može zamijeniti za novčanu kaznu (postupak nije dopušten u slučaju da je optuženom potrebno izreći mjeru sigurnosti).⁶⁸ U talijanskom CPP-u jasno je propisano da izdavanje kaznenog naloga može biti osnov za ublažavanje kazne (za razliku od ZKP-a BiH, gdje isto nije izričito propisano), pa tako tužilac može zatražiti izricanje kazne umanjene do jedne polovine u odnosu na najmanju propisanu mjeru.⁶⁹ Nakon što tužilac dostavi prijedlog, sud može prihvatiti ili odbiti zahtjev za izdavanje kaznenog naloga, ako ne prihvati zahtjev, a nisu ispunjeni uslovi za donošenje odbijajuće presude, sud će spis vratiti tužiocu.⁷⁰ Prijepis naloga se dostavlja svim strankama u postupku, a u slučaju da se ne može dostaviti optuženom zbog nemogućnosti pronalaska, kazneni nalog se poništava i spis se vraća tužitelju.⁷¹ Važno je naglasiti da kazneni nalog prema CPP-u ne uključuje osudu na plaćanje troškova postupka ili izricanje sporedne kazne, a nema snagu pravosnažnosti u građanskim i upravnim stvarima.

Nakon što sud iza kazneni nalog, optuženi može podnijeti prigovor protiv istog, u roku od petnaest dana, lično ili putem branioca.⁷² U prigovoru se, osim redovnog sadržaja, kao što je oznaka naloga koji se pobija i sudije koji ga je izdao, može tražiti neposredno ili skraćeno suđenje ili izricanje kazne na temelju zahtjeva stranaka, što je još jedna od karakteristika ovog postupka.⁷³ U slučaju da je kazneni nalog donesen protiv više osoba, izvršenje naloga će biti odgođeno za one koji nisu podnijeli prigovor, sve do okončanja postupka po prigovoru. Ako prigovor sadrži zahtjev za neposrednim ili skraćenim suđenjem, a ispunjene su zakonom propisane pretpostavke, sud će odrediti njihovo provođenje nalogom.⁷⁴ Pored toga, ako optuženi u prigovoru traži primjenu kazne na temelju zahtjeva stranaka, sud će nalogom odrediti rok u kojem tužitelj mora dati saglasnost. U slučaju da saglasnost nije dobivena ili da optuženi nije podnio zahtjev za neposredno ili skraćeno suđenje ili donošenje presude na temelju zahtjeva stranaka, sud

⁶⁷ Od 2003. do 2008. godine, procenat predmeta koji su završeni kaznenim nalogom u talijanskom zakonodavstvu, a koji nisu bili odbačeni, kretali su se od 8,8% u 2003. godini do 12,2% u 2007. godini. Ovaj trend ukazuje na postepeni porast upotrebe kaznenog naloga u talijanskom pravosudnom sistemu, što je dio šireg napora da se ubrza procesuiranje manjih krivičnih djela. Vidi: Thaman, S. C., *The penal order: Prosecutorial sentencing as a model for criminal justice reform?*. 2012., str.158.

⁶⁸ V. Čl. 459. st.1. CPP

⁶⁹ V. Čl. 459. st.5. CPP

⁷⁰ Ibid

⁷¹ V. Čl. 459. st.3. CPP

⁷² V. Čl. 461. st.1. CPP

⁷³ V. Čl. 461. st.3 CPP

⁷⁴ V. Čl. 464. st.1. CPP

donosi nalog o neposrednom suđenju. U ovom neposrednom suđenju, optuženi ne može tražiti skraćeno suđenje ili donošenje presude na temelju zahtjeva stranaka, dok sud ima mogućnost da izrekne i drugačiju i težu kaznu od one u zahtjevu.

Postupak izdavanja kaznenog naloga primjenjuje se u prvom istražnom stadiju, a njegovom primjenom izostavljaju se stadiji prethodnog ročišta i glavne rasprave, čime se značajno skraćuje trajanje krivičnog postupka.⁷⁵

4.3. Savezna Republika Njemačka

Postupak izdavanja kaznenog naloga (Strafbefehl), prema njemačkom Strafprozeßordnung (u daljem tekstu: StPO) omogućava izricanje kazne za prijestup u postupku pred krivičnim sudijom ili vijećem sudija porotnika putem pisanog naloga, bez potrebe za održavanjem glavnog pretresa, u slučaju da tužilaštvo podnese odgovarajući pisani zahtjev.⁷⁶ Takav zahtjev se podnosi ako tužilaštvo, na osnovu rezultata istrage, procjeni da glavni pretres nije neophodan. Zahtjev se odnosi na određene pravne posljedice, a javna optužnica se u ovom slučaju smatra podignutom samim podnošenjem zahtjeva za kažnjavanje. StPO propisuje da se kaznenim nalogom mogu odrediti krivičnopravne sankcije, pojedinačno ili više njih, kao što su: novčana kazna, sudska opomena o osudi, zabrana upravljanja motornim vozilom, uništavanje ili činjenje predmeta neupotrebljivim, javno objavljivanje presude, novčana kazna protiv pravnog lica ili udruženja, privremeno oduzimanje vozačke dozvole (ako zabrana ne prelazi dvije godine), oslobađanje od kazne, a u slučaju da optuženi ima branitelja, može se uslovno osuditi na kaznu zatvora do jedne godine, pri čemu prethodno saslušanje optuženog od strane suda nije potrebno.⁷⁷

Sudija će prihvatiti zahtjev tužilaštva za izdavanje kaznenog naloga ukoliko ne postoje zakonske prepreke.⁷⁸ Neke od zakonskih prepreka postojat će u slučaju kad predsjednik

⁷⁵ Brkić, S. *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Pravni fakultet, Centar za izdavačku djelatnost, 2004, str. 371.

⁷⁶ Zakon o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke (prijevod: Avdić, E.), Univeristy Press: Magistrat, Sarajevo, 2011., str. 158

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ U 2018. godini, od ukupno 96.826 presuda prema općem krivičnom pravu u Baden-Württembergu (savezna pokrajina u jugozapadnom dijelu Njemačke), 75.806 (78,3%) presuda doneseno je putem kaznenog naloga bez prigovora optuženog, što znači da nije održana usmena rasprava na sudu. Od toga je 60.817 bilo muškaraca, a 14.989 žena. Prema podacima Statističkog ureda, 74.894 osobe bile su osuđene na novčane kazne putem kaznenog naloga, što čini 98,8% svih postupaka kaznenog naloga bez prigovora. Najveći broj novčanih kazni izrečen je zbog imovinskih, vlasničkih i krivotvoriteljskih delikata (31.127 slučajeva), među kojima su najzastupljeniji krađa, varanje i prijevara. Druga najčešća kaznena djela bila su iz oblasti saobraćaja (20.462 slučaja), naročito vožnja pod utjecajem alkohola, bijeg s mjesta nesreće i vožnja bez vozačke dozvole. Novčane kazne utvrđene su u dnevnim iznosima, pri čemu se sud uzimao u obzir neto prihod osuđene osobe. Kazneni nalozi u kojima je izrečena uvjetna kazna zatvora do godinu dana bili su mnogo rjeđi, prisutni u samo 1,2% svih postupaka. Ove presude uglavnom su se odnosile na imovinska i vlasnička kaznena djela, te kaznena djela protiv osoba, osobito tjelesne ozljede. U većini slučajeva, kazna zatvora na uvjetnoj osnovi trajala je od 6 mjeseci do godinu dana. Vidi: Statistisches Landesamt Baden-Württemberg Pressemitteilung Nr.

vijeća ocijeni da je za rješavanje nadležan sudija pojedinac, pa će ako se to dogodi, predmet preko tužilaštva, uputiti tom sudiji na rješavanje. Ova odluka je obavezujuća za sudiju pojedinca, dok tužilaštvo ima pravo odmah uložiti prigovor. Ista situacija postojat će u slučaju kad sudija pojedinac procijeni da je za predmet nadležno vijeće sudija porotnika, pa će spise, uz posredovanje tužilaštva, proslijediti vijeću na odlučivanje. Razlog za odbacivanje zahtjeva postoji i kad da sud procijeni da nije moguće donijeti presudu bez održavanja glavnog pretresa, ili ukoliko namjerava da odstupi od pravne kvalifikacije ili predložene sankcije iz zahtjeva, a tužilaštvo ostane pri svom stavu, sudija će zakazati glavni pretres.⁷⁹

Optuženom se uz poziv dostavlja prijepis zahtjeva za kazneni nalog, bez navođenja predložene krivičnopravne sankcije.⁸⁰ Osim što neće biti prihvaćen zbog neispunjavanja formalnih uslova, kazneni nalog će biti odbaćen i ako nisu ispunjeni materijalni uslovi, tj. kada sudija procijeni da ne postoje dovoljno osnovane sumnje protiv optuženog. Takva odluka ima isti pravni učinak kao rješenje kojim se odbija zahtjev za otvaranje glavnog pretresa.⁸¹ Ukoliko se usvoji takav zahtjev, kazneni nalog mora sadržavati, lične podatke optuženog i eventualnih saučesnika, ime i prezime branitelja, naziv djela za koje se optuženi tereti, vrijeme i mjesto počinjenja te naziv zakonskih obilježja krivičnog djela, primijenjene odredbe prema paragrafu, stavu, broju, slovu i naziv zakona, dokazni materijal, određivanje pravnih posljedica, pouku o pravu na prigovor i propisani rok i oblik, kao i upozorenje da kazneni nalog postaje pravomoćan i izvršan ako se protiv njega ne uloži prigovor, uz upozorenje i prijetnju kaznom ako se optuženi uslovno osudi na kaznu zatvora ili ako mu se odredi zabrana upravljanja motornim vozilom, dok se o kaznenom nalogu obavještava i zakonski zastupnik optuženog.⁸²

Ono što je specifično za ovaj institut u njemačkom zakonodavstvu jeste da tužilaštvo, čak i u slučaju da je glavni pretres već otvoren, može podnijeti prijedlog za izdavanje kaznenog naloga sudiji pojedincu ili veću sudija porotnika. Prijedlog se može prihvatiti samo ako ne postoje prepreke za održavanje glavnog pretresa, kao što su odsustvo optuženog ili drugi opravdani razlozi. Još jedna od mogućnosti je da tužilac može prijedlog iznijeti usmeno tokom pretresa, a ključni elementi tog prijedloga bilježe se u zapisniku sa suđenja.⁸³ Optuženi može podnijeti prigovor na kazneni nalog u roku od dvije sedmice od njegovog prijema, bilo pismenim putem ili usmeno, davanjem izjave na zapisnik, kod suda koji je izdao nalog. Prigovor se može odnositi samo na određene dijelove kaznenog naloga. Ako prigovor nije podnjet u predviđenom roku, kazneni nalog postaje pravosnažna presuda.⁸⁴ Ako se prigovor uloži sa zakašnjenjem ili iz drugih razloga nije prihvaćen, isti će biti odbijen bez održavanja glavnog pretresa. Ako je optuženi prigovor ograničio samo na visinu novčane kazne, sud može, uz saglasnost optuženog, njegovog branitelja i tužioca,

49/2020: Kriminalitätsstatistik 2019. Statistisches Landesamt Baden-Württemberg. 2020, <https://www.statistik-bw.de/Presse/Pressemitteilungen/2020049>,

⁷⁹ Ibid

⁸⁰ Ibid

⁸¹ Ibid

⁸² Ibid, str. 159.

⁸³ Ibid

⁸⁴ Ibid

donijeti odluku bez održavanja glavnog pretresa. Pri tome, ne može se na štetu optuženog, odstupiti od odluke sadržane u kaznenom nalogu, dok bi u slučaju da takva odluka bude donesena, predviđena mogućnost ulaganja žalbe. Tužba i prigovor mogu se povući do proglašenja presude u prvostepenom postupku. Kada se kazneni nalog donesen, tužba se više ne može povući.⁸⁵ Pri donošenju presude, sud nije obavezan da se pridržava izreke iz prijedloga za kazneni nalog, ako je na nju uloženi prigovor.⁸⁶

5. Zaključak

Postupak izdavanja kaznenog naloga, kao oblik skraćenog krivičnog postupka, u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine prepoznaje se kao efikasan alat za rješavanje lakših i jednostavnijih krivičnih djela, jer se ovim načinom odlučivanja, okonča gotovo trećina svih krivičnih predmeta u BiH, što, sigurno, doprinosi efikasnosti pravosudnog sistema naše zemlje. Međutim, prostor za unapređenje, ipak postoji, ako uzmemo u obzir da je u 2020. godini (tokom pandemije COVID-19) ovaj institut bio primijenjen u čak 38% krivičnih predmeta u Federaciji BiH. Pandemija je mogla utjecati na ubrzanje krivičnih postupaka i primjenu kaznenih naloga, kako bi se smanjila potreba za održavanjem brojnih sudskih ročišta, a samim tim i opterećenje sudova i tužilaštava. Međutim, nema opravdanja za smanjenje njegove primjene u kasnijim godinama, što je, nažalost, postao trend.

S obzirom na to da o predloženom kaznenom nalogu, odlučuje sudija pojedinac, prije početka glavnog pretresa, što je i svrha skraćenog postupka - da se postupak okonča bez ulaženje u glavnu raspravu, čini postupak efikasnijim, bržim i jednostavnijim, ovo doprinosi i smanjenju troškova svih strana u postupku. Međutim, iako se postupak okončava već prilikom prvog pojavljivanja optuženog pred sudom, te se može raditi o pravno neukoj stranci koja možda nije svjesna svih prednosti i nedostataka takve odluke, zaštita prava optuženog osigurana je na dva načina – njegovim saslušanjem prije izdavanje kaznenog naloga, i, kroz mogućnost ulaganja žalbe nakon njegovog izdavanja, u roku od osam dana od dana dostavljanja presude.

Nadalje, smatram da je ovakvim načinom okončanja postupka, pravda zadovoljena, jer je optuženi svojim priznanjem preuzeo odgovornost za počinjeno krivično djelo. Primjena ovog instituta omogućuje osobi da preuzme odgovornost za svoje postupke i pokaže spremnost da se suoči s posljedicama svog devijantnog ponašanja. Isto tako može imati pozitivan utjecaj na društvo, jer će drugi uvidjeti da je odgovornost za krivična djela neizbježna, a kazne će biti primjerene počinjenom djelu, dok i sam optuženi ima interes

⁸⁵ U 2012. godini, njemački tužioci su obradili oko 4,5 miliona slučajeva u kojima su osumnjičeni bili poznati, što ukazuje na opsežan rad tužilaštva i krivičnog sistema u zemlji. Od ovog broja, približno 77% slučajeva je bilo odbačeno, najčešće zbog nedostatka dovoljno dokaza koji bi omogućili nastavak postupka, ili pak iz političkih razloga koji su uticali na odluku o obustavi postupka. Preostalih 23% slučajeva, koji su imali dovoljno temelja za dalji postupak, bili su dalje procesuirani na različite načine. Od tog broja, 52% predmeta je riješeno putem kaznenog naloga, dok je s druge strane, u 48% preostalih slučajeva podignuta je optužnica, što je rezultiralo pokretanjem redovnog sudskog postupka. Vidi: Weigend, T. and Turner, J. I., *The Constitutionality of Negotiated Criminal Judgments in Germany*, *German Law Journal*, Vol. 15, No. 1, 2014, SMU Dedman School of Law Legal Studies Research Paper No. 180, 2014, str. 2.

⁸⁶ Ibid, str.160

da prizna krivnju, kako bi eventualno dobio manju kaznu od one koju bi dobio u redovnom postupku, da izbjegne troškove krivičnog postupka koji bi nastali zbog suđenja, da se ne izlaže javnom suđenju, da priznanjem krivnje izrazi stvarno kajanje za učinjeno krivično djelo i slično. Na drugoj strani, brzo i efikasno rješenje slučaja također je u interesu samog oštećenog, koji će brže i učinkovitije ostvariti svoje pravo na imovinsko-pravni zahtjev, nadoknaditi štetu pretrpljenim krivičnim djelom i nastaviti sa životom, čime se u cjelini ostvaruje svrha generalne i specijalne prevencije.

Iz analize uporednog zakonodavstva može se zaključiti da u drugim jurisdikcijama, kao što su Republika Hrvatska, Republika Italija i Savezna Republika Njemačka, postupak izdavanja kaznenog naloga predstavlja nekonsenzualni oblik krivičnog postupka. Naime, u tim zakonodavstvima, prilikom donošenja odluke o kaznenom nalogu, nije predviđeno saslušanje optuženog u vezi s okolnostima koje su relevantne za donošenje odluke, a nalog se može izdati nakon što sud utvrdi da su ispunjeni zakonom propisani uslovi. Suprotno tome, zakonodavstvo Bosne i Hercegovine predviđa da će, nakon potvrđivanja optužnice, biti zakazano saslušanje optuženog u vezi s okolnostima koje su od značaja za donošenje odluke o kaznenom nalogu. Iako je u svim pomenutim zakonodavstvima predviđena mogućnost ulaganja žalbe na donijetu odluku, postavlja se pitanje da li je saslušanje optuženog zaista nužno i u našem zakonodavstvu. Naime, prava optuženog su već osigurana kroz mogućnost ulaganja žalbe, te bi održavanje ročišta za saslušanje optuženog moglo predstavljati nepotrebnu fazu u procesu donošenja odluke. S obzirom na to da je svrha kaznenog naloga brže i ekonomičnije okončanje krivičnog postupka za lakša i jednostavnija krivična djela, njegovo unapređenje u tom smjeru svakako bi bio korak ka postizanju tog cilja, što bi tužiocima olakšalo korištenje ovog instituta, i njihovo posezanje za korištenjem istog.

S obzirom na sve navedeno, smatram da bosanskohercegovačko zakonodavstvo ipak pruža adekvatan pravni okvir za primjenu ovog alternativnog načina rješavanja krivičnih predmeta. S obzirom na to da kazneni nalog predstavlja brz i jednostavan način rješavanja manjih krivičnih djela, njegova primjena, trebala bi biti prioritet u situacijama kada su ispunjeni uvjeti za njegovo izdavanje, a time bi se zasigurno smanjilo opterećenje sudova i ubrzao postupak kažnjavanja počinitelja. Stoga, smatram da bi tužitelj trebao pažljivo razmotriti mogućnost izdavanja kaznenog naloga prije pokretanja redovnog sudskog postupka, u svim slučajevima kad su ispunjeni uslovi za njegovu primjenu.

Literatura

a) Knjige i članci

1. Bajić, M., *Skraćeni kazneni postupci*, Modul 4, Krivična oblast, VSTV, Sarajevo, 2006.
2. Bonačić, M. *Kritički osvrt na Hrvatsko zakonodavno uređenje instituta kaznenog naloga*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 22 (1), 185-216. 2015. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/155522>
3. Brkić, S. *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Pravni fakultet, Centar za izdavačku djelatnost, 2004.
4. Bubalović, T., Pivić, N., *Krivično procesno pravo – Posebni dio*, Univerzitet u Zenici, Pravni fakultet, Zenica, 2014.

5. Bubalo, T., *Skraćeni kazneni postupci u hrvatskom zakonodavstvu*, Zbornik radova, Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, OSCE, Beograd, 2012., 262-287,
6. [Gotovuša, E., *Kazneni nalog u funkciji rasterećenja krivičnog pravosuđa?* Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, LXII – 2019., s. 627–650, 2019.](#)
7. Ivičević, E. i Novosel, D. *Vrste i mjere kazne primjenjivane u instrumentu kaznenog naloga i njihov odnos prema izrečenim kaznama*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 11 (2), 675-699. 2004. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/87566>
8. Janković R. *Dovoljno dokaza o krivici kao uslov za prihvatanje sporazuma o priznanju krivice*, Godišnjak fakulteta pravnih nauka_broj 7.indd, 2017: Preuzeto s <https://www.gfpn-au.com/sites/default/files/Godisnjak8-8.pdf>,
9. *Komentar zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH*, Zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005.
10. Marzorati, D., & Schaub, F., *The revised criminal procedure code enters into force on 1 January*, Pestalozzi Attorneys at Law, 2023. Preuzeto s <https://pestalozzilaw.com/en/insights/news/legal-insights/the-revised-criminal-procedure-code-enters-into-force-on-1-january-2024/>
11. Primorac D., Stipanović I. Pilić M., *Kazneno procesno pravo*, Mostar, Sveučilište u Mostaru, Alfa Mostar, 2021.
12. Sijerčić – Čolić, H., i dr., *Stanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini za punoljetne osobe u period od 2003. do 2012. godine*, VSTV BiH, Sarajevo, 2013.
13. Sijerčić-Čolić, H., *Konsenzualni modeli u novom krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine*, Pravo i Pravda, Sarajevo, 1-2, 2003.
14. Sijerčić-Čolić, H., *Krivično procesno pravo, Knjiga I Krivičnoprocesni subjekti i krivičnoprocesne radnje*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008.
15. Sijerčić-Čolić H., *Krivično procesno pravo, Knjiga II, Tok redovnog krivičnog postupka i posebni postupci, Četvrto izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2017.
16. Simović, N. M., Simović, M. V., Todorović Lj., *Krivični postupak BiH*, FBiH, RS,,FINEKS “doo., Sarajevo, 2009.
17. Weigend T., and Iontcheva T., J., *The Constitutionality of Negotiated Criminal Judgments in Germany*, German Law Journal, Vol. 15, No. 1, SMU Dedman School of Law Legal Studies Research Paper No. 180, 2014. Preuzeto s: <https://ssrn.com/abstract=2375914>

b) istraživačka literatura

1. Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, OSCE, *Prezentacija izvještaja Misije OSCE-a u BiH, Nasilje u porodici*, Sarajevo, 2014. Preuzeto s: <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/03/Nasilje-u-porodici-Sarajevo-4-march-2014.pdf>

2. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Informacija o primjeni krivičnog zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2013. godini, Sarajevo, 2014., Preuzeto s : <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/50768>
3. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Informacija o primjeni krivičnog zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2015. godini, Sarajevo, 2016., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/60934>;
4. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Informacija o primjeni Krivičnog zakona u Federaciji Bosne i Hercegovine i stanju kriminaliteta u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini, Sarajevo, 2023., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/111894>
5. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2014. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), Sarajevo, 2015., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/55185>;
6. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2016. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), Sarajevo, 2017., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/68903>;
7. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2017. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), Sarajevo, 2018., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/74196>;
8. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2018. godine, Podaci iskazani po predmetima, TABELA IV-A (ZBIRNA), Sarajevo, 2019., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/78693>;
9. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2019. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2019. – 31.12.2019. godine; Sarajevo, 2020., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/87711>;
10. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2020. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2020. – 31.12.2020. godine; Sarajevo, 2021., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/101615>;
11. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Zbirni izvještaj o radu tužilaštava u Federaciji BiH za razdoblje: 1.1. – 31.12.2021. godine, Optužnice po predmetima za period 1.1.2021. – 31.12.2021. godine, Sarajevo, 2022., Preuzeto s: <https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstvfo/B/97/article/111894>;
12. Odgovori Bosne i Hercegovine na Upitnik Evropske komisije, Politički kriteriji, Prilog 35, 2018., Preuzeto s:

http://www.dei.gov.ba/dei/direkcija/sektor_strategija/Upitnik/odgovoriupitnik/Archive.aspx?angTag=bs-BA&template_id=120&pageIndex=1;

13. Statistisches Landesamt Baden-Württemberg. (2020, travanj 21). Pressemitteilung Nr. 49/2020: Kriminalitätsstatistik 2019. Statistisches Landesamt Baden-Württemberg. Preuzeto s: <https://www.statistik-bw.de/Presse/Pressemitteilungen/2020049>, 2020.

a) zakoni

1. Codice di Procedura Penale (Pubblichiamo il testo del D.P.R. 22 settembre 1988, n. 447 aggiornato, da ultimo, al D.L. n. 20/2023)
2. Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018)
3. Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020)
4. Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine ("Sl. novine FBiH", br. 35/2003, 56/2003 - ispr., 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i 74/2020)
5. Zakon o krivičnom postupku Republike Hrvatske (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22, 36/24)
6. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske ("Sl. glasnik RS", 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021)
7. Zakon o krivičnom postupku Savezne Republike Njemačke (prijevod: Avdić, E.), Univeristy Press: Magistrat, Sarajevo, 2011.

Amar Pajo, MA

**BASIC CHARACTERISTICS AND ROLE OF THE PROCEDURE FOR ISSUING
A CRIMINAL ORDER IN THE LEGAL SYSTEM OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA**

Abstract: In this paper, the author analyzes the process of issuing a criminal order as a special procedure within the legislative framework of Bosnia and Herzegovina, with a focus on its definition, origin, and application. The aim is to provide a deeper understanding of this important segment of criminal justice, which is designed to accelerate criminal proceedings, thereby contributing to the efficiency and cost-effectiveness of the judicial system as a whole.

Through a detailed analysis of relevant legal provisions, the paper seeks to examine the key characteristics of the criminal order, its advantages and disadvantages, as well as its impact on the productivity and fairness of criminal proceedings, by ensuring respect for its fundamental principles, while simultaneously omitting certain stages of the regular procedure.

The paper focuses on the practical application of this institute, investigating the extent of its use and its contribution to improving judicial efficiency, in order to confirm the central thesis that the criminal order indeed contributes to a faster and more efficient resolution of criminal cases. By comparing the legal provisions of this institute with those of other countries' legal systems, the paper aims to identify their similarities and differences, as well as how best practices from other systems can be applied in the context of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: criminal procedure, abbreviated criminal procedure, criminal order, alternative procedure, rationalization of criminal procedure.

